

DAVID QUIXAL SANTOS, ANDREA MORENO MARTÍN, CONSUELO MATA PARREÑO,
GUILLEM PÉREZ JORDÀ

L'ASSENTAMENT IBÈRIC DEL ZOQUETE (REQUENA, VALÈNCIA)

L'excavació s'ha desenvolupat entre el 4 i el 22 d'Agost amb la participació dels dos codirectors (Consuelo Mata Parreño i Guillem Pérez Jordà), junt amb David Quixal i Andrea Moreno i un equip d'estudiants de la Universitat de València. Aquest equip ha realitzat tant els treballs d'excavació manual com les tasques de registre i fotografiat de les diferents estructures documentades. Al finalitzar els treballs de camp l'alçament topogràfic l'ha realitzat l'empresa Global S.L. a partir d'una ortofoto. L'excavació ha format part del programa anual d'excavacions del Servei d'Investigació Prehistòrica de la Diputació de València, prèvia autorització de la Conselleria de Cultura de la Generalitat Valenciana.

Presentem ací, els resultats preliminars de la segona i darrera campanya d'excavació. Aquesta intervenció forma part de l'estudi que es va iniciar a la comarca de Requena-Utiel amb les excavacions de la ciutat de Kelin i que posteriorment es completà amb un projecte de prospecció per definir les característiques d'aquest territori ibèric. Els darrers anys s'han dedicat a aprofundir en el coneixement del poblament rural i en com s'articula aquest a escala territorial. Raó per la qual ens hem centrat en desenvolupar excavacions a una sèrie d'assentaments rurals de dimensions reduïdes, entre els quals es troba el jaciment que seguidament presentem.

L'excavació ha consistit, en primer lloc, en l'ampliació de l'àrea oberta l'any anterior (Pérez *et al.*, 2007) amb la finalitat de delimitar les diferents estructures i, finalment, en l'excavació d'un segon nivell d'ocupació que s'ha documentat per sota d'alguns departaments.

El material recuperat ha tornat a ser escàs. A més de la ceràmica ibèrica (àmfores, tenalles, calzeformes, etc.) s'ha recuperat un nou fragment de ceràmica àtica i entre el mate-

rial metàl·lic destaca una moneda d'argent hispano-cartaginesa de finals del segle III a.n.E. Han tornat a aparèixer escòries i una tovera fragmentada que confirma l'activitat metal·lúrgica d'aquest jaciment.

LES ESTRUCTURES

Com ja fèrem a la primera campanya (Pérez *et al.*, 2007), hem mantés la separació en dos tipus d'espais. Per una banda, aquells que hem considerat espais coberts i tancats per murs, els quals anomenem «Departaments», i per l'altra, aquells que no estan delimitats per estructures, i no estaven coberts. Aquests darrers els hem anomenat «Espais».

La planta documentada ens ha permés diferenciar dues grans unitats. Al sud, una sèrie d'habitacions al voltant del pati anomenat Espai 2, i al nord, la casa, un conjunt de 5 habitacions a les quals s'accedeix des del pati anomenat Espai 1. Aquest espai és en realitat un corredor que articula l'accés als diferents departaments. El pis és la roca parcialment retallada i anivellada mitjançant diferents reblits de terra, alguns dels quals tenien una important presència de matèria orgànica (fauna, carbons, cendres) i de materials ceràmics i metàl·lics, especialment davant les portes dels Dpts. 2 i 7.

Al sud del corredor està l'accés al Dpt. 2. És un espai rectangular (4'55 x 2 m) que va aparèixer pràcticament buit de materials. El pis d'aquesta habitació és la terra que anivella les irregularitats de la roca, que sols aflora en l'angle NE. L'accés a aquest departament es fa a través d'una porta de 1'14 m d'amplària marcada per un llinar construït amb grans lloses de pedra.

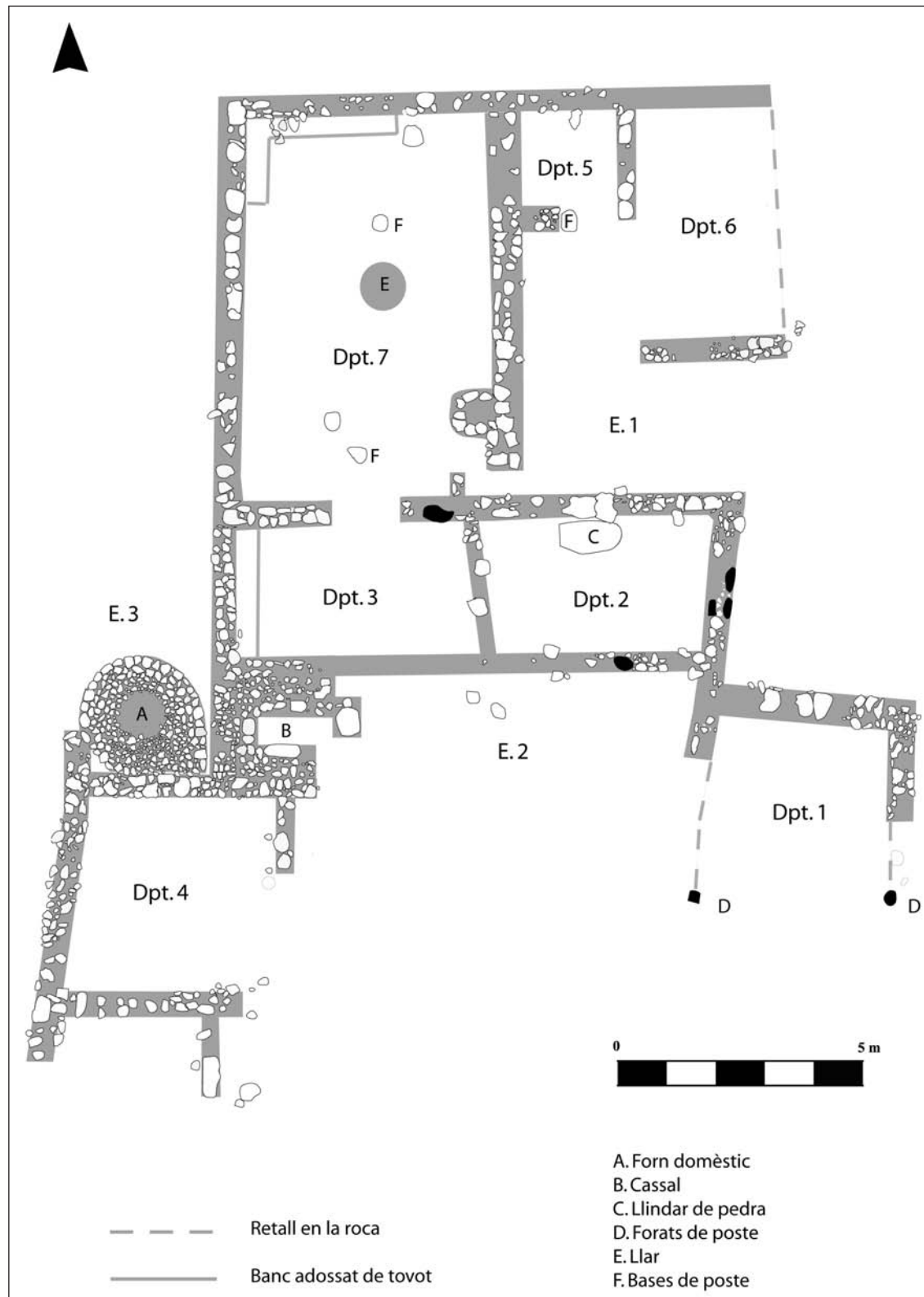

Fig. 1. Planta general de l'assentament.

Enfront d'aquest es troba el Dpt. 5, un espai rectangular que té 5 m de llarg i 2'2 m d'ample. El pis torna a ser en part la roca i en part un reblit de terra. En el centre i al fons es conserven dues grans lloses de pedra que semblen haver funcionat com a bases de pal, tot i que l'amplària de l'habitació les fa innecessàries. No hem trobat restes de cap mur en la part frontal de l'habitació i atenent al grau de conservació d'altres estructures és molt possible que efectivament no estiguera tancat per aquesta banda. Sols unes poques pedres entre la base de pal central i un possible mur ens fan pensar en l'existència d'un tancament que sols afectaria a la meitat nord de l'habitació. La presència de materials és molt reduïda, la qual cosa dificulta la interpretació d'aquest departament.

A l'est d'aquesta habitació es troba el Dpt. 6, un espai rectangular de 5 m de llarg i 2'7 m d'ample. Dels murs que el delimitaven es conserven el sud i l'oest i a l'est sols hem documentat un retall en la roca que ens marca el seu límit per aquest costat. No es conserven, per contra, cap de les pedres d'aquest mur ni del que el delimitaria pel nord. El pis s'assenta directament sobre la roca, que ni tan sols té marques d'haver estat retallada, i sols en algun punt hi ha un reblit de terra reomplint algun forat. L'únic material característic és un àmfora que va aparèixer trencada a l'angle sud-est. La porta d'accés hem de suposar que estaria en el mur oest, establint-se l'accés des del veí Dpt. 5. El mal estat de conservació ens impedeix definir si es tracta d'una gran porta de quasi 3 m o si una part de les pedres del mur han desaparegut.

A l'oest, al fons del corredor està la porta que permet l'accés al Dpt. 7. Aquest espai en l'anterior campanya va ser interpretat com a un pati, ja que té 5 m d'amplària i no observem bases de pal que permeteren sostenir cap coberta. En aquesta campanya hem pogut comprovar que el nivell que es va excavar correspon a una segona ocupació que està molt arrasada i que sols s'ha pogut documentar en part d'aquest Departament i en el Departament 3. En la primera fase d'ocupació aquest espai és una gran habitació de 8 m de llarg i 5 m d'ample, amb una porta que el comunica amb el Dpt. 3. El pis (1047) és en la part oest la roca i cap a l'est hi ha un reblit de terra xafada que hem pogut diferenciar gràcies a la seua bona conservació. En la part central hi ha una gran llar (1048) de tendència circular (1,3 m de diàmetre), ben diferenciada de la resta del pis per la rubefacció que presenta. No està construïda, és simplement la mateixa terra del pis que per efecte del foc està cuïta. En l'angle nord-oest es conserva un banc de tovots en forma de 'L'. La porta d'accés està en l'extrem sud del mur oriental i sols té 60 cm d'amplària. Front a aquesta es conserven unes pedres, que semblen definir un xicotet mur, creant una entrada en colze, possiblement per oferir més intimitat a l'estància. A la dreta

de la porta, adossat al mur 1029, hi ha una banqueta rectangular (90 x 70 cm) construïda mitjançant un mur exterior de pedres i un reblit de terra.

Per al sosteniment de la coberta existeixen una sèrie de bases de pal, construïdes mitjançant grans blocs de pedra, que es conserven en el centre del departament tant a l'extrem nord com al sud, dos en cadascun dels casos. No obstant, cal pensar en la possibilitat de que algun d'ells estiga desplaçat, ja que es necessitaria algun més per a sostenir la biga central on es recolzarien les biguetes.

Aquesta habitació acaba sent destruïda i reomplida amb els tovots dels murs caiguts. Per sobre d'aquest reblit es documenta la segona ocupació de la qual sols hem documentat una part del paviment junt al mur 1016, una fossa reomplida de tovots cremats (1019) i dues estructures de pedres construïdes sobre el banc de l'angle nord-oest.

Com ja hem comentat, al sud del Dpt. 7 es troba el Dpt. 3 amb una porta de 1'5 m d'amplària, que comunica tots dos. Aquest últim és de planta rectangular i en el mur oest es conserva un banc de tovots (1015) adossat.

Al sud de l'habitatge s'ha definit un gran pati, l'Espai 2 on el pis seria directament la roca, que pot estar en part anivellada, i sobre la qual hem diferenciat una important quantitat de materials ceràmics a més d'algunes taques de cendra reblint els clots que hi havia en la roca. Al mateix temps s'ha documentat un possible forat de pal excavat en la roca.

L'ampliació de la zona excavada cap al sud sols ha permès continuar definint el pis d'aquest espai, que en gran part és la roca encara que en alguns punts hi ha pis de terra, sense que s'haja pogut definir cap límit per l'extrem sud.

A l'est està delimitat pel Dept. 1, una habitació de planta quasi quadrada que tan sols té tres murs. La cara sud d'aquesta habitació sembla que estava oberta doncs hem pogut documentar als extrems dos forats de pal, excavats en la roca, que podrien aprofitar per a sostenir una bigueta a mode de porxada, tot i que la distància entre aquests dos pals és excessiva. Raó per la qual sembla possible que hi haguera un pal intermedi per assegurar la bigueta, que podria estar recolzat directament sobre la roca. El pis d'aquest departament és la roca mare, la qual presenta una superfície pràcticament plana, i que ha estat retallada en alguns punts (Pérez et al. 2007).

El costat oest d'aquest pati està delimitat per una habitació, Dpt. 4, i per una cubeta construïda amb pedres entre dos murs igualment de maçoneria. Aquesta té com a base la roca i no conserva res d'enlluït, per la qual cosa suposem que no contindria líquids sinó sòlids. De manera que, en realitat, es tractaria d'un cassal per a l'emmagatzematge del gra, amb una capacitat mínima de poc més de 600 l.

El Dpt. 4 té la planta pràcticament quadrada (3,6 x 3,7 m). L'accés es faria des de l'Espai 2, tot i que és la part pitjor conservada, fet que ens ha impedit definir la porta d'accés. En l'angle nord, es conserva part del mur oriental, amb una llargària de 1,6 m, i un àmfora encastada en el pis a l'extrem del mateix. Falta per contra l'angle sud. Adossat al mur nord està el forn 1021, de planta pràcticament circular. D'aquest sols es conserva el sòcol de pedres i restes alterades de la placa de fang cuit que formaria la base a l'interior de la volta que el cobriria. Es tracta d'un forn domèstic al qual s'accediria des de l'interior del Dpt. 4, doncs la boca del mateix es trobaria en el mur nord.

Al sud d'aquesta habitació es possible que hi haguera un altra, ja que el mur oest continua i també hi ha algunes pedres que podrien ser restes del mur de façana. El mal estat de conservació no ens ha permès definir-lo.

La interpretació que fem d'aquesta construcció és la d'una granja propietat d'una família, que es dedicaria principalment a l'explotació agrària de les terres que l'envolten. Les estructures localitzades ens permeten diferenciar per una part una vivenda de 90 m², formada per una gran habitació (40 m²), amb una llar, al voltant de la qual es defineixen una sèrie de departaments que pressumiblement tindrien funcions complementàries, però que al mancar d'estructures i de materials no podem definir amb més detall. Al sud del nucli d'habitació, hi ha un altre conjunt de dues o tres habitacions al voltant d'un pati en el qual semblen definir-se principalment tasques de conservació dels cereals i preparació d'aliments.

Tot i la presència en l'excavació i en els voltants de materials de l'Ibèric Antic, totes les estructures documentades semblen correspondre a l'Ibèric Ple. Hem de suposar, per tant, que hi havia una ocupació anterior en el mateix lloc i que

es va desmantellar o traslladar. Alguns dels elements que ens permeten definir part de les activitats desenvolupades són els diferents fragments de tovera i d'escòries de ferro, que han aparegut en els reblits d'anulació de la primera fase. Hem de pensar, doncs, en l'existència d'una activitat metal·lúrgica destinada com a mínim al manteniment de les eines agrícoles

La moneda i els materials ceràmics situen el de la primera fase d'ocupació al voltant de la segona guerra púnica i podem pensar en una reocupació immediata de la totalitat de l'espai o de part d'aquest, fins al definitiu abandonament.

DAVID QUIXAL SANTOS
Dept. de Prehistòria i Arqueologia
Universitat de València
Becari V Segles.

ANDREA MORENO MARTÍN
Dept. de Prehistòria i Arqueologia
Universitat de València
Becària FPI BES2005-7890

CONSUELO MATA PARREÑO
Dept. de Prehistòria i Arqueologia
Universitat de València

GUILLEM PÉREZ JORDÀ
Dept. de Prehistòria i Arqueologia
Universitat de València

BIBLIOGRAFÍA

PÉREZ JORDÀ, G.; MATA PARREÑO, C.; MORENO MARTÍN, A.; QUIXAL SANTOS, D. (2007): L'assentament ibèric del Zoquete (Requena, València), *Saguntum. Papeles del Laboratorio de Arqueología*, 39, València, 185-187.